

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตร
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์
The Needs of Development Curriculum Management
of Rajabhat Universities Based on the Concept of Human Capital

จักรพงษ์ ปัญญาพุนตระกูล* และ พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์**

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*,**

Jakkrapong Panyapoontragool* and Pruet Siribanpitak**

Faculty of Education Chulalongkorn University*,**

Corresponding author E-mail: jakapong_panya@hotmail.com

(Received: June 18, 2024; Revised: June 30, 2024; Accepted: July 8, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ ประชากร คือ หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง จำนวน 38 แห่ง รวม 3,172 หลักสูตร กลุ่มตัวอย่าง คือ หลักสูตรมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 343 หลักสูตร โดยใช้วิธีกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ด้วยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม ผู้ให้ข้อมูล คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร หลักสูตรละ 2 คน รวม 686 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ จำนวน 5 ด้าน รวมทั้งหมด 312 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ จำนวน 5 ข้อ มีความตรงทุกข้อเท่ากับ 1.0 และค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$)

ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการจัดตั้ง สนับสนุนการเรียนรู้มีความจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการออกแบบหลักสูตร ด้านการประเมินหลักสูตร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการจัดบุคลากร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารหลักสูตร, ทุนมนุษย์, ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

Abstract

The purpose of this research is to examine the requirements for developing curriculum management at Rajabhat Universities, with a focus on the concept of human capital. The population consisted of 3,172 curriculums from 38 Rajabhat universities. The informants were curriculum administrators for 343 curriculums, with two individuals per curriculum, resulting in a total of 686 people. This was determined using Krejcie & Morgan's sample size estimation formula and a simple random sampling method (Random Table). The research instrument examined the current and desired curriculum management practices at Rajabhat Universities, utilizing a 5-level rating scale based on the concept of

human capital. It was divided into 3 parts, consisting of Part 1: General Information; Part 2: Opinions about present and desirable curriculum management of Rajabhat Universities based on the concept of human capital in 5 aspects, totaling 321 items; and Part 3: Suggestions, totaling 5 items. This research employed an instrument with a content validity (IOC) of 1.0 and a reliability of 0.99. We analyzed the data using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The results of research show that the priority needs for developing curriculum management at Rajabhat Universities were as follows: learning support was the highest priority need, followed by curriculum designing, curriculum assessment, and curriculum implementation. The lowest priority need was staffing.

Keywords: Curriculum Management, Human Capital, Priority Needs of Developing

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต การพัฒนานวัตกรรมที่ไม่หยุดยั้งทำให้เกิดทักษะที่คนทำงานรุ่นใหม่จำเป็นต้องมี คือ ทักษะทางปัญญา ทักษะสังคม และทักษะในการปรับตัว ดังนั้น นักเรียนในวันนี้ไม่ควรได้รับการเรียนการสอนแบบเก่าอีกต่อไป ซึ่งการผสมผสานของทักษะทั้ง 3 ทักษะข้างต้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อย ๆ ในตลาดแรงงานทั่วโลก ตามรายงานของธนาคารโลก World Development Report 2019: The Changing Nature of Work โดยมีทักษะที่สำคัญ คือ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะพฤติกรรมทางสังคม และทักษะทางอารมณ์ ดังนั้น ประเทศที่กำลังพัฒนาต้องสร้างความมั่นใจว่า ประเทศของตนเองมีกำลังคนที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยการพัฒนาทุนมนุษย์ หรือจะเรียกว่าสิ่งนี้ก็คือการลงทุนในมนุษย์นั่นเอง (World Development Report 2019, 2562)

คำว่า “ทุนมนุษย์” มีขึ้นครั้งแรกในปี 1961 ในบทความของ Theodore W. Schultz เรื่อง Investment in Human Capital ในวารสาร American Economic Review โดย Schultz ให้ความหมายคำว่า “ทุนมนุษย์” ว่าหมายถึงความสามารถหลาย ๆ อย่างที่อยู่ในตัวคน ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด หรือเกิดจากการสะสมเรียนรู้ โดยแต่ละบุคคลที่เกิดมาจะมียื่นส่เฉพาะบุคคลซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสามารถ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่มีคุณค่า ซึ่งคุณค่านี้อาจเพิ่มขึ้นเมื่อมีการลงทุนที่เหมาะสม (นิสตากร เวชยานนท์, 2551 อ้างถึงใน เอลวิส โคตรชมภู และจุฬาพรพรรณ ณะแพทย์, 2565)

ทุนมนุษย์ มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ทุนปัญญา (ความรู้ ทักษะ และความชำนาญ) 2) ทุนสังคม (การสร้างเครือข่าย ความร่วมมือ และมนุษยสัมพันธ์) และ 3) ทุนอารมณ์ (การแสดงออกทางอารมณ์ ความยืดหยุ่น ความตระหนักรู้ในตนเอง ความกระตือรือร้น) (พฤทธิพงศ์ จักกะพาก, 2564)

สำหรับในประเทศไทยเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์อย่างจริงจังในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทุนมนุษย์ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาที่จะต้องผลิตบัณฑิตออกไปทำหน้าที่ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียม หรือแข่งขันได้กับนานาประเทศ ซึ่งยังไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ได้อย่างดีพอ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และฉบับที่ 13 ข้างต้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตบุคลากร หรือกำลังแรงงานตามความต้องการของประเทศ

ดังกล่าว ทั้งนี้ในประเทศไทย มีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งหมด 152 แห่ง ซึ่งในจำนวนนี้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย และมีผู้สำเร็จการศึกษาประมาณ 66,000 คนต่อปี หรือประมาณ 1 ใน 5 ของจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดจำนวนประมาณ 340,000 คน ดังนั้น จึงไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นแหล่งผลิตแรงงานที่สำคัญของประเทศ และหากมหาวิทยาลัยราชภัฏมีศักยภาพในการผลิตแรงงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานมากเท่าไร ก็จะมีผลต่อการพัฒนาประเทศมากเท่านั้น (สถิติอุดมศึกษา, สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิต แต่ในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งนายแพทย์อุดม คชินทร อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้สัมภาษณ์พิเศษกับหนังสือพิมพ์มติชนว่า ประเทศไทยมีจุดบอดทุกด้าน มหาวิทยาลัยต้องออกจากคอมฟอร์ตโซน เปิดพื้นที่การเรียนรู้ผลิตคนให้ตอบโจทย์ประเทศและโลก หากอุดมศึกษายังผลิตบัณฑิตด้วยระบบเก่า ก็จะไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง (มติชนออนไลน์, 2566)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น จึงมีความจำเป็นต้องมีการบริหารหลักสูตรที่มีคุณภาพ เพื่อให้หลักสูตรการศึกษาสามารถที่จะสร้างบัณฑิตให้จบออกมาเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และบุคลิกลักษณะ ที่ตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลาดแรงงาน และการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน แนวคิดทุนมนุษย์จึงเป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรเพื่อสร้างผู้สำเร็จการศึกษาที่มีทั้งความรู้ มีทักษะ มีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม และมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ด้วยจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีสัดส่วนผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปีมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งประเทศ หากเป็นผู้ที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนบุคลิกทางสังคมและอารมณ์ที่เป็นไปตามแนวคิดทุนมนุษย์แล้ว จะทำให้องค์กร สังคม และประเทศชาติ มีบุคลากรและกำลังแรงงานที่มีคุณค่า และจะนำพาองค์กร สังคม และประเทศชาติพัฒนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยโดยการทำความเข้าใจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ เป็นขั้นการกำหนดความต้องการจำเป็น (Define) โดยส่งแบบสอบถามไปสอบถามความเห็นและข้อเสนอแนะ ให้กับอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ แล้วจึงนำผลของแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) การวิเคราะห์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหาจับประเด็นเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง รวม 3,172 หลักสูตร

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 343 หลักสูตร โดยใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตารางเลขสุ่ม

3.1.3 ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร 2 คน ในแต่ละหลักสูตร คือประธานหลักสูตร 1 คน และที่มิใช่ประธานหลักสูตร 1 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในมิติของประธานซึ่งเป็นผู้วางแผนทางการบริหารหลักสูตร และ

ในมติของผู้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารหลักสูตร จึงกำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลมาจากหลักสูตรละ 2 คน กลุ่มตัวอย่าง 343 หลักสูตร จึงรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 686 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ ซึ่งแบบสอบถามได้ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านทวนมนุษย์ จำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์ผู้รับหลักสูตร จำนวน 3 คน โดยมีค่าความเที่ยงตรง (Index of Item-objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.0 และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.99 โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร รวมทุกหลักสูตรที่เคยปฏิบัติหน้าที่

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ มีลักษณะเป็นแบบระดับการให้คะแนน 5 ระดับ (Likert Scale)

- 5 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบันหรือสภาพที่พึงประสงค์ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์ คือส่งแบบสอบถามประเภทไฟล์ PDF ทาง E-mail ให้กับอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อมอบหมายให้อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรตามที่กำหนดไว้ในกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม โดยในแบบสอบถามจะมี QR CODE ซึ่งเป็นแบบสอบถามในรูแบบของ Google form และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยระบบออนไลน์ จาก Google form ดังกล่าว โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาทั้งหมด จำนวน 628 คน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและและสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ มาวิเคราะห์โดยใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) การวิเคราะห์ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหาจับประเด็น โดยนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตร $PNI_{modified} = (I-D) / D$

4. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ ด้านการออกแบบหลักสูตร (n = 628)

การออกแบบหลักสูตร	ทุนมนุษย์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
1.1 การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.88	0.76	มาก	4.42	0.69	มาก	0.13	3
	ทุนสังคม	3.82	0.76	มาก	4.41	0.69	มาก	0.15	2
	ทุนอารมณ์	3.72	0.80	มาก	4.40	0.72	มาก	0.18	1
	เฉลี่ยรวม	3.81	0.77	มาก	4.41	0.70	มาก	0.15	
1.2 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.94	0.77	มาก	4.53	0.66	มากที่สุด	0.14	3
	ทุนสังคม	3.88	0.78	มาก	4.48	0.68	มาก	0.15	2
	ทุนอารมณ์	3.79	0.79	มาก	4.44	0.69	มาก	0.17	1
	เฉลี่ยรวม	3.87	0.78	มาก	4.48	0.69	มาก	0.15	
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.84	0.78	มาก	4.45	0.69	มาก	0.15	ที่สอง

จากตารางที่ 1 พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรด้านการออกแบบหลักสูตร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการ คือ 0.15 (PNI_{modified} = 0.15)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อยด้านการออกแบบหลักสูตร พบว่า การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.15) รองลงมา คือ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.15)

เมื่อพิจารณาการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.18) รองลงมา คือ ทางสังคม (PNI_{modified} = 0.15) และทางปัญญา (PNI_{modified} = 0.13) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.17) รองลงมา คือ ทางสังคม (PNI_{modified} = 0.15) และทางปัญญา (PNI_{modified} = 0.14) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทฤษฎี ด้านการจัดบุคลากร (n = 628)

การจัดบุคลากร	ทฤษฎี	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
2.1 การกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการสอนที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับองค์ความรู้ของหลักสูตร	ทฤษฎี	4.06	0.78	มาก	4.54	0.67	มากที่สุด	0.11	3
	ทฤษฎีสังคม	4.04	0.77	มาก	4.53	0.66	มากที่สุด	0.12	2
	ทฤษฎีอารมณ์	4.01	0.78	มาก	4.53	0.65	มากที่สุด	0.12	1
	เฉลี่ยรวม	4.04	0.78	มาก	4.53	0.66	มากที่สุด	0.12	
2.2 การกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้	ทฤษฎี	4.13	0.76	มาก	4.58	0.63	มากที่สุด	0.10	3
	ทฤษฎีสังคม	4.06	0.77	มาก	4.53	0.65	มากที่สุด	0.11	2
	ทฤษฎีอารมณ์	4.03	0.78	มาก	4.51	0.67	มากที่สุด	0.12	1
	เฉลี่ยรวม	4.07	0.77	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด	0.11	
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.05	0.77	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด	0.11	ที่ห้า

จากตารางที่ 2 พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรด้านการจัดบุคลากร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คือ 0.11 ($PNI_{modified} = 0.11$)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อยด้านการจัดบุคลากร พบว่า การกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการสอนที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับองค์ความรู้ของหลักสูตร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมา คือ การกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.11$)

เมื่อพิจารณาการกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการสอนที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับองค์ความรู้ของหลักสูตร ตามองค์ประกอบของทฤษฎี พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมา คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.15$) และทางปัญญา ($PNI_{modified} = 0.13$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทฤษฎี พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.12$) รองลงมา คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.11$) และทางปัญญา ($PNI_{modified} = 0.11$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ (n = 628)

การนำหลักสูตรไปใช้	ทุนมนุษย์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
3.1 การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	4.05	0.70	มาก	4.57	0.63	มากที่สุด	0.12	2
	ทุนสังคม	4.03	0.71	มาก	4.54	0.64	มากที่สุด	0.12	3
	ทุนอารมณ์	3.98	0.76	มาก	4.53	0.66	มากที่สุด	0.13	1
	เฉลี่ยรวม	4.02	0.72	มาก	4.54	0.64	มากที่สุด	0.13	
3.2 การกำหนดวิธีการประเมินผล การเรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	4.04	0.72	มาก	4.55	0.65	มากที่สุด	0.12	3
	ทุนสังคม	3.97	0.75	มาก	4.52	0.65	มากที่สุด	0.13	2
	ทุนอารมณ์	3.96	0.77	มาก	4.51	0.66	มากที่สุด	0.13	1
	เฉลี่ยรวม	3.99	0.75	มาก	4.52	0.66	มากที่สุด	0.13	
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.00	0.73	มาก	4.53	0.65	มากที่สุด	0.13	ที่สี่

จากตารางที่ 3 พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรด้านการนำหลักสูตรไปใช้ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คือ 0.13 (PNI_{modified} = 0.13)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อยด้านการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.13) รองลงมา คือ การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.13)

เมื่อพิจารณาการกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.13) รองลงมา คือ ทางปัญญา (PNI_{modified} = 0.12) และทางสังคม (PNI_{modified} = 0.12) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.13) รองลงมา คือ ทางสังคม (PNI_{modified} = 0.13) และทางปัญญา (PNI_{modified} = 0.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ ด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ (n = 628)

การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	ทุนมนุษย์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
4.1 จัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.66	0.91	มาก	4.48	0.71	มาก	0.22	1
	ทุนสังคม	3.68	0.87	มาก	4.42	0.72	มาก	0.19	2
	ทุนอารมณ์	3.68	0.88	มาก	4.41	0.72	มาก	0.19	3
	เฉลี่ยรวม	3.67	0.88	มาก	4.44	0.72	มาก	0.20	
4.2 จัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.86	0.85	มาก	4.51	0.69	มากที่สุด	0.16	1
	ทุนสังคม	3.86	0.81	มาก	4.48	0.69	มาก	0.16	2
	ทุนอารมณ์	3.85	0.83	มาก	4.47	0.70	มาก	0.15	3
	เฉลี่ยรวม	3.86	0.83	มาก	4.49	0.69	มาก	0.16	
4.3 จัดให้มีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.73	0.95	มาก	4.50	0.71	มากที่สุด	0.20	1
	ทุนสังคม	3.74	0.92	มาก	4.46	0.72	มาก	0.19	2
	ทุนอารมณ์	3.71	0.90	มาก	4.42	0.74	มาก	0.18	3
	เฉลี่ยรวม	3.73	0.92	มาก	4.46	0.72	มาก	0.19	
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.75	0.88	มาก	4.46	0.71	มาก	0.18	ที่หนึ่ง

จากตารางที่ 4 พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คือ 0.18 (PNI_{modified} = 0.18)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อยด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า การจัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.20) รองลงมา คือ การจัดให้มีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.19) และการจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ (PNI_{modified} = 0.16) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการจัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางปัญญา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด (PNI_{modified} = 0.22) รองลงมา

คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.19$) และทางอารมณ์ ($PNI_{modified} = 0.19$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการจัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางปัญญา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด ($PNI_{modified} = 0.16$) รองลงมาคือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.16$) และทางอารมณ์ ($PNI_{modified} = 0.15$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการจัดให้มีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ พบว่า ทางปัญญา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด ($PNI_{modified} = 0.20$) รองลงมาคือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.19$) และทางอารมณ์ ($PNI_{modified} = 0.18$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทุนมนุษย์ ด้านการประเมินหลักสูตร ($n = 628$)

การประเมินหลักสูตร	ทุนมนุษย์	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับ
		$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ		
5.1 มีกระบวนการในการพิจารณาการบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.94	0.74	มาก	4.52	0.64	มากที่สุด	0.14	2
	ทุนสังคม	3.91	0.76	มาก	4.48	0.67	มาก	0.14	3
	ทุนอารมณ์	3.87	0.78	มาก	4.47	0.67	มาก	0.15	1
	เฉลี่ยรวม	3.91	0.76	มาก	4.49	0.66	มาก	0.14	
5.2 มีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งประเมินโดยนักศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.96	0.79	มาก	4.51	0.65	มากที่สุด	0.13	3
	ทุนสังคม	3.92	0.77	มาก	4.48	0.66	มาก	0.14	2
	ทุนอารมณ์	3.88	0.80	มาก	4.46	0.69	มาก	0.15	1
	เฉลี่ยรวม	3.92	0.79	มาก	4.48	0.67	มาก	0.14	
5.3 มีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	ทุนปัญญา	3.95	0.80	มาก	4.52	0.66	มากที่สุด	0.14	3
	ทุนสังคม	3.90	0.80	มาก	4.50	0.66	มากที่สุด	0.15	2
	ทุนอารมณ์	3.87	0.81	มาก	4.48	0.68	มากที่สุด	0.15	1
	เฉลี่ยรวม	3.91	0.80	มาก	4.50	0.66	มากที่สุด	0.15	
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		3.91	0.78	มาก	4.49	0.66	มาก	0.14	ที่สาม

จากตารางที่ 5 พบว่า อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรมีความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรด้านการประเมินหลักสูตร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คือ 0.14 ($PNI_{modified} = 0.14$)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อยด้านการประเมินหลักสูตร พบว่า การมีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.15$) รองลงมา คือ การมีกระบวนการในการพิจารณาการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.14$) และการมีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยนักศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.14$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณากระบวนการในการพิจารณาการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทวนมนุษย์ พบว่า ทวนอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.15$) รองลงมา คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.14$) และทางปัญญา ($PNI_{modified} = 0.14$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณากระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยนักศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทวนมนุษย์ พบว่า ทวนอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.15$) รองลงมา คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.14$) และทางปัญญา ($PNI_{modified} = 0.13$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณากระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอนซึ่งประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทวนมนุษย์ พบว่า ทวนอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.15$) รองลงมา คือ ทางสังคม ($PNI_{modified} = 0.15$) และทางปัญญา ($PNI_{modified} = 0.14$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ ในภาพรวม ($n = 628$)

การออกแบบหลักสูตร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
1. การออกแบบหลักสูตร							
1.1 การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	3.81	0.77	มาก	4.41	0.70	มาก	0.15 (4)
1.2 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	3.87	0.78	มาก	4.48	0.69	มาก	0.15 (5)
เฉลี่ยรวม	3.84	0.78	มาก	4.45	0.69	มาก	0.15 อันดับ 2
2. การจัดบุคลากร							
2.1 การกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการสอนที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับองค์ความรู้ของหลักสูตร	4.04	0.78	มาก	4.53	0.66	มากที่สุด	0.12 (11)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การออกแบบหลักสูตร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
2. การจัดบุคลากร							
2.2 การกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้	4.07	0.77	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด	0.11 (12)
เฉลี่ยรวม	4.05	0.77	มาก	4.54	0.66	มากที่สุด	0.11 อันดับ 5
3. การนำหลักสูตรไปใช้							
3.1 การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	4.02	0.72	มาก	4.54	0.64	มากที่สุด	0.13 (10)
3.2 การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้	3.99	0.75	มาก	4.52	0.66	มากที่สุด	0.13 (9)
เฉลี่ยรวม	4.00	0.73	มาก	4.53	0.65	มากที่สุด	0.13 อันดับ 4
4. การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้							
4.1 จัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	3.67	0.88	มาก	4.44	0.72	มาก	0.20 (1)
4.2 จัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	3.86	0.83	มาก	4.49	0.69	มาก	0.16 (3)
4.3 จัดให้มีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้	3.73	0.92	มาก	4.46	0.72	มาก	0.19 (2)
เฉลี่ยรวม	3.75	0.88	มาก	4.46	0.71	มาก	0.18 อันดับ 1
5. การประเมินหลักสูตร							
5.1 มีกระบวนการในการพิจารณาการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	3.91	0.76	มาก	4.49	0.66	มาก	0.14 (7)

ตารางที่ 6 (ต่อ)

การออกแบบหลักสูตร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}
	$\bar{X}$	SD	ระดับ	$\bar{X}$	SD	ระดับ	
5.2 มีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยนักศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	3.92	0.79	มาก	4.48	0.67	มาก	0.14 (8)
5.3 มีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้	3.91	0.80	มาก	4.50	0.66	มากที่สุด	0.15 (6)
เฉลี่ยรวม	3.91	0.78	มาก	4.49	0.66	มาก	0.14 อันดับ 3
ภาพรวมทั้งหมด	3.91	0.79	มาก	4.49	0.67	มาก	0.14

จากตารางที่ 6 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ ในภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทวนมนุษย์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา คือ 0.14 ($PNI_{modified} = 0.14$)

เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่าด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.18$) รองลงมา คือ ด้านการออกแบบหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.15$) ด้านการประเมินหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.14$) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ($PNI_{modified} = 0.13$) และด้านการจัดบุคลากร ($PNI_{modified} = 0.11$)

เมื่อพิจารณารายข้อย่อย พบว่า การจัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ($PNI_{modified} = 0.20$) รองลงมา คือ การจัดให้มีห้องปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.19$) จัดให้มีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.16$) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.15$) การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรโดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.15$) การมีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยผู้ใช้บัณฑิต โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.15$) การมีกระบวนการในการพิจารณาการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตร โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.14$) มีกระบวนการพิจารณาผลการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประเมินโดยนักศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.14$) การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.13$) การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.13$) การกำหนดตัวบุคคลเพื่อทำหน้าที่ในการสอนที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับองค์ความรู้ของหลักสูตร ($PNI_{modified} = 0.12$) การกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.11$) ตามลำดับ

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าขอบข่ายการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด คือ การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ รองลงมา คือ การออกแบบหลักสูตร การประเมินหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการจัดบุคลากร ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า ด้านการจัด

สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ รายชื่อย่อย การจัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่สูงที่สุด ในขณะที่ การกำหนดคุณสมบัติผู้สอนที่สามารถส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ผลลัพธ์การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำที่สุด

5. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิด ทูมมุนซ์ โดยภาพรวม คือ 0.14 ($PNI_{modified} = 0.14$) ซึ่งเมื่อพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารหลักสูตร พบว่า ด้านการจัด สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่สูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการออกแบบหลักสูตร ด้านการประเมิน หลักสูตร และด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ตามลำดับ โดยด้านการจัดบุคลากร มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาต่ำที่สุด และเมื่อพิจารณาในภาพรวมตามองค์ประกอบของทูมมุนซ์ ร่วมกับการพิจารณาตามขอบข่ายการบริหารหลักสูตร ตามที่ แสดงในตารางที่ 1 - 5 พบว่า การบริหารหลักสูตรในแต่ละด้าน ส่วนใหญ่ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุณารมณ์ สูงที่สุด รองลงมาคือ ทุนสังคม และทุนปัญญา ตามลำดับ จะเห็นได้จากการออกแบบหลักสูตร ด้านการจัดบุคลากร ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ และด้านการประเมินหลักสูตร จะมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุณารมณ์เป็นอันดับแรก มีเพียง ด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เท่านั้น ที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนปัญญาเป็นอันดับแรก จึงมีประเด็นสำคัญ ที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ การจัดให้มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบรรลุผลลัพธ์ การเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่สูงที่สุด เนื่องจากว่าสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้โดยเฉพาะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์เป็น เครื่องมือสำคัญและจำเป็นสำหรับอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอน การออกแบบการสอน และเป็นเครื่องมือให้กับนักศึกษา ในการเรียนรู้ การสืบค้น ตลอดจนการดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เช่น การใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หรือการ วิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ อภิชาติ รอดนิม (2564) ที่ระบุว่าบทบาทและความสำคัญของ คอมพิวเตอร์ในยุคปัจจุบัน มีบทบาทในการเรียนการสอน การทำแบบฝึกต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ และมีการตรวจอัตโนมัติโดย คอมพิวเตอร์ในทันที ทำให้การเรียนรู้ได้ผลลัพธ์ที่ดีมากขึ้นกว่าการนั่งเรียนในห้องเรียน นอกจากนี้การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ เข้ามาช่วย ทำให้ผู้สอนสามารถเก็บข้อมูลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับผลการศึกษาวิจัยของ ยุภาวดี พรหมเสถียร และธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2564) ที่พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษา รวมถึงช่วย สนับสนุนการเรียนการสอน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ถ้าผู้นำเทคโนโลยีไปใช้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการ ปรับใช้ รวมถึงได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐอย่างจริงจัง ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา คงกล่าวได้ว่า เทคโนโลยีช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพได้ นอกจากนี้ ญัฐสุวรรณ ไชยจันทร์ (2566) ยังได้กล่าวไว้ ในบทความคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี ว่าแนวโน้มในการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตจะเป็น รูปแบบของการเรียนการสอน โดยนำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาผสมผสานกับเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ตมีลักษณะเฉพาะ คือ มีความสามารถในการนำเสนอข้อมูลผ่านระบบ World Wide Web ในการใช้เพื่อการ จัด การเรียนการสอนผ่านเว็บ (Web-Based Instruction: WBI) หรือ E-learning ซึ่งวงการศึกษาคงจะหลีกเลี่ยงได้ยากยิ่ง ดังนั้น จากผลการศึกษาของผู้วิจัย ประกอบกับผลการศึกษาของเอกสารทางวิชาการดังกล่าวข้างต้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการศึกษาทั้งต่ออาจารย์และนักศึกษา

นอกจากนี้ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา เมื่อพิจารณาจากการบริหารหลักสูตรในแต่ละด้านตามองค์ประกอบ ของทูมมุนซ์ พบว่า การบริหารหลักสูตรเกือบทุกด้าน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทางอารมณ์เป็นอันดับแรก โดยมี เพียงด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้เท่านั้นที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทางปัญญาเป็นอันดับแรก ซึ่งจาก ผลการวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏในปัจจุบัน มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษา

บรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ทางปัญญา ซึ่งเป็นทักษะเฉพาะศาสตร์ (Hard Skill) เพื่อให้นักศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีทักษะ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในศาสตร์สาขาที่ตนได้ศึกษาเป็นสำคัญ มากกว่ามุ่งเน้นให้นักศึกษามีทักษะทางสังคม และทักษะทางอารมณ์ ซึ่งเป็นทักษะทั่วไป (Soft Skill) ที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกับสังคมปัจจุบัน สอดคล้องกับ มนตรี อินตา (2562) ที่ได้สะท้อนมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาขาด Soft Skill ในการทำงาน ซึ่ง Soft Skill หรือทักษะทางสังคมและทางอารมณ์ เป็นทักษะที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากในตลาดแรงงานยุคปัจจุบันไม่ว่าหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน

เช่นเดียวกับ ศิริวรรณ วณิชพัฒน์วรชัย (2567) ที่ได้ศึกษา เรื่อง Social Emotional Learning (SEL) การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้ติดขัดได้อย่างไร ซึ่งผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมได้อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม รวมถึงช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้สึกเข้าใจตัวเองและรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นตามความเป็นจริง สามารถควบคุมอารมณ์และการกระทำของตัวเองได้อย่างเหมาะสม สามารถรับผิดชอบผลที่เกิดจากการตัดสินใจ และการกระทำของตัวเองได้ ซึ่งหากได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคมอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในตัวเอง เข้าใจในเหตุผลและความแตกต่างของผู้อื่น ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และเมื่อนักเรียนมีคุณสมบัติดังกล่าวจะส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการเรียนได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นเพียงให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะตามศาสตร์สาขาในหลักสูตรที่ศึกษา ยังไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม หรือการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ดังนั้นหลักสูตรควรมีการบริหารหลักสูตรโดยมุ่งเน้นส่งเสริมให้นักศึกษามีผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้งทางปัญญา ทางสังคม และทางอารมณ์ ควบคู่กันไปอย่างเพียงพอและเหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏตามแนวคิดทฤษฎีด้านการจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้เพียงพอกับความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา โดยเฉพาะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซึ่งอาจจัดให้มีในพื้นที่ต่าง ๆ นอกเหนือจากห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ เช่น ในห้องเรียน หรือพื้นที่ทำงานร่วมกันของนักศึกษา (Co-working Space)

6.1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยพิจารณาตามองค์ประกอบของทุนมนุษย์ ทุนอารมณ์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงที่สุด รองลงมาคือ ทุนสังคม และทุนปัญญามีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารหลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏขาดการมุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางอารมณ์ และทางสังคม ซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรบริหารจัดการหลักสูตรทุกด้านโดยมุ่งเน้นพัฒนาให้นักศึกษาเป็นผู้มีทักษะทางอารมณ์ และทักษะทางสังคมที่มากขึ้น ควบคู่ไปกับทักษะทางปัญญาที่มุ่งสร้างให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ และทักษะในศาสตร์สาขาของหลักสูตร เพื่อให้นักศึกษาได้เป็นผู้ที่มีทักษะครบทุก ๆ ด้านตามความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมได้อย่างปกติสุข ทั้งในชุมชน และในที่ทำงาน และที่สำคัญคือ เป็นการบริหารหลักสูตรที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ที่กำหนดให้หลักสูตรต้องกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างน้อย 4 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 จากผลการวิจัย พบว่า การจัดสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยเฉพาะอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุด จึงควรได้มีการศึกษาวิจัยถึงแนวทางในการจัดการสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ สำหรับให้นักศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้เพิ่มเติมนอกห้องเรียน และใช้สำหรับเป็นเครื่องมือในการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เช่น การใช้งานในรูปแบบของ Software หรือ แอปพลิเคชัน (Application) เป็นต้น และสำหรับให้อาจารย์ผู้สอนได้ใช้เป็นเครื่องมือช่วยสอน หรือใช้ในการออกแบบหรือผลิตสื่อการสอน โดยการวิจัยครั้งต่อไปอาจครอบคลุมไปถึงเรื่องแนวทางในการจัดหางบประมาณโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเอง หรือการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ เพื่อจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้กับอาจารย์และนักศึกษาได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

6.2.2 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารหลักสูตรเกือบทุกด้าน มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทุนอารมณ์เป็นอันดับแรก และทุนสังคม เป็นอันดับที่สอง นั้นหมายความว่าทักษะทั่วไป (Soft Skill) มีความสำคัญและจำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาได้เป็นผู้ที่มีศักยภาพแรงงานตามที่ตลาดแรงงานต้องการ และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข จึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปว่าหลักสูตรจะมีแนวทางในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้นักศึกษาได้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ทางอารมณ์ และทางสังคม ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ตลอดจนแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล โดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ทางอารมณ์และทางสังคมที่เพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน เพื่อให้นักศึกษาได้เป็นผู้มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ประกอบด้วยทักษะทางอารมณ์ และทักษะทางสังคม ควบคู่ไปกับทักษะทางปัญญาได้อย่างสมดุล

7. เอกสารอ้างอิง

- ณัฐสุวรรณ์ ไชยจันทร์. (2566). *บทความคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี*. <https://cs.bru.ac.th/บทความคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี/>
- นันทญณ์ภัก พรหมมา และศิริวรรณ วณิชวัฒน์วรชัย. (2567). Social Emotional Learning (SEL): การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่ถดถอยได้อย่างไร. *วารสารมหาวิทยาลัยรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 5(1), 72-82.
- พฤทธิพงศ์ จักกะพาก. (2564). การพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทางรัฐประศาสนศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 354-363.
- มนตรี อินตา. (2562). Soft skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 20(1), 153-167.
- มติชน ออนไลน์. (2566). *สัมภาษณ์พิเศษ: นพ.อดัม คชินทร เปิดเผยมลอุดมศึกษาไทย กับทางรอด ในยุค 'ด้าเปิดดิรัปชั่น'*. https://www.matichon.co.th/education/news_3768029
- ยุภาวดี พรหมเสถียร และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2564). เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้จริงหรือ?. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 15(3), 1-13.
- สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พ.ศ. 2566-2570)*. สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมสถิติอุดมศึกษา, (2565). *จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา จำแนกตามสถาบัน*. https://info.mhesi.go.th/homestat_cgt.php
- อภิชาติ รอดนิมม. (2564). *เทคโนโลยีการศึกษากับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในยุคใหม่*. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(9), 123-133.

เอลวิส โคตรขมภู และจุฬาพรรณภรณ์ ชนะแพทย์. (2565) การบริหารทุนมนุษย์ในยุคศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร.อุบล
บริหารคน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7(1), 1018-1028. [https://so06.tci-](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/255509/172136)
[thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/255509/172136](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/255509/172136)

World Bank. (2019). *World Development Report 2019: The Changing Nature of Work*. Naylor Design.